

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΕΤΑΡΤΗ 5 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2018 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)

ΚΕΙΜΕΝΟ

Η αυτοβιογραφία του φωτός

(Στο κείμενο «μιλάει» το φως)

Η κορυφαία πράξη στην εξέλιξη της ζωής στον πλανήτη Γη υπήρξε η εμφάνιση του ανθρώπου. Ελπίζω ότι δεν θα θεωρηθεί αυτό κρίση μεροληπτική, που οφείλεται στους ιδιαίτερους δεσμούς μου με τον άνθρωπο. Δεν μπορεί όμως να αμφισβητηθεί ότι το προικισμένο αυτό ον της εξελίξεως κατόρθωσε γρήγορα να κυριαρχήσει στον πλανήτη. Έχει εποικήσει σχεδόν κάθε γωνιά του, κατέκτησε τις θάλασσες και τον αέρα και καθυπόταξε την φύση για τις δικές του αποκλειστικά ανάγκες.

Δύσκολα πάντως γίνεται πιστευτό ότι ο άνθρωπος έχει κοινές ρίζες με άλλα θηλαστικά, και μάλιστα με κάποια είδη πιθήκων· ούτε τις ίδιες ικανότητες έχουν ούτε παρόμοια νοημοσύνη δείχνουν. Η κοινή όμως αυτή καταγωγή δεν φαίνεται πια να αμφισβητείται. Μόνον που χρειάστηκαν εκατομμύρια χρόνια για να εξελιχθεί ο ανθρώπινος εγκέφαλος και το νευρικό του σύστημα στα σημερινά επίπεδα πολυπλοκότητας και οργανώσεως. Από τότε όμως επέρχεται μια βαθύτατη αλλαγή στην εξελικτική πορεία του ανθρώπου. Η βιολογική εξέλιξη του είδους υπερφαλαγγίζεται από τις κατακτήσεις του νου και της εμπειρίας, που μέσω της γλώσσας ή της μνήμης μεταβιβάζονται από γενιά σε γενιά. Ομολογώ ότι, αν δεν το ζούσα, δύσκολα θα το πίστευα. Είναι όμως γεγονός ότι σε λιγότερο από είκοσι χιλιάδες χρόνια οι κυνηγετικές φυλές και οι νομάδες, χάρις στην επιταχυνόμενη πολιτιστική εξέλιξη, γίνονται οι σημερινοί άνθρωποι: καλλιτέχνες και επιστήμονες, επινοητές τεχνολογικών εξελίξεων, με συνείδηση του εαυτού τους και του κόσμου.

Δεν αξίζει να επιμείνω σε λεπτομέρειες. Το γεγονός είναι ότι σήμερα, που διηγούμαι τα πάθη μου και τα πάθη του Σύμπαντος, δεν αμφισβητείται η διανοητική υπεροχή του ανθρώπου· και είναι πράγματι σπουδαία και ατέλειωτα τα επιτεύγματά του. Είναι ωστόσο αλήθεια ότι η απίστευτη αυτή πρόοδος δεν συνοδεύεται από ανάλογο σεβασμό απέναντι στο περιβάλλον του πλανήτη· ούτε δείχνει ο άνθρωπος φροντίδα για τα θαυμαστά δημιουργήματα της φύσης και την ποικιλία της ζωής. Η ασυλλόγιστη αυτή στάση δεν παύει να προκαλεί την λύπη, αλλά και την έντονη ανησυχία μου. Πολλές φορές, στις ατέρμονες περιπλανήσεις μου, έζησα την Αρχή, συχνά όμως και το Τέλος. Κανένα ουράνιο σώμα – και αυτό ασφαλώς ισχύει για την Γη – δεν έχει κάπου γραμμένη μια μοίρα αιώνια, ούτε ο άνθρωπος κάποιον αόρατο, παντοτινό προστάτη. Είθε λοιπόν να μην λείψει οριστικά η ευθύνη, και να επικρατήσουν στην Γη οι δυνάμεις του Καλού και η σοφία.

Είναι πάντως άξιο προσοχής – και τούτο συνδέεται άμεσα με μένα – ότι ο άνθρωπος διέθετε από παλιά έμφυτη την περιέργεια να μάθει για τον κόσμο και τον εαυτό του, να καταλάβει το Όλον που τον περιβάλλει. Έπλασε μύθους και θεούς που ερμήνευαν τα φυσικά

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ Δ΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

φαινόμενα και την δική του μοίρα. Και ίσως κατηγορηθώ για οίηση, αλλά στο φως και στα χιλιάδες πρόσωπά του απέδωσε πάντοτε ρόλο μεγάλο.

Σε αυτό βοήθησε τα μέγιστα η μεθοδευμένη διαδικασία γνώσεων και ελέγχου, που θα ονομασθεί επιστήμη. Δεν είναι ίσως τυχαίο ότι η επιστήμη έχει τις ρίζες της σε μια αρχαία χώρα με θαυμαστή – όχι πάλι να το υπερηφανευθώ! – διαύγεια φωτός. Εκεί άνθησε ένας σπουδαίος πολιτισμός και τέθηκαν για πρώτη φορά τα ερωτήματα που αφορούν τον κόσμο και την ερμηνεία του. Η ανάπτυξη όμως της επιστήμης, που θα οδηγήσει σε μεγάλες ανακαλύψεις και εφαρμογές, κυρίως σφραγίζει τους πρόσφατους αιώνες. Η δύναμη της ανθρώπινης ευφυΐας θα συλλάβει πολλά από όσα έζησα και είδα στις περιπλανήσεις μου, και θα ερευνήσει τον κόσμο με επίμονες παρατηρήσεις και πειράματα. Έτσι ανακάλυψε τους βασικούς νόμους που διέπουν τα φαινόμενα, αλλά και την βαθύτερή τους σχέση. Γνωρίζει πια τα μυστικά της ύλης και των χημικών μορίων που συνθέτουν την ζωή. Μελέτησε, ακόμα και με συσκευές που με συντροφεύουν στο Διάστημα, τα άστρα και τους πλανήτες.

Την ανθρώπινη όμως επιστήμη θα απασχολήσει ιδιαίτερα το φως. Με κολακεύει αυτό τα μέγιστα, αφού κάθε μορφή φωτός έχει πρώτου βαθμού συγγένεια με μένα. Πώς λοιπόν να μη νιώσω ικανοποίηση εγώ, μια όψη του φωτός, όταν χάρις στο φως η επιστήμη οδηγήθηκε στις πιο μεγάλες της επαναστάσεις και τομές;

Απόσπασμα από το βιβλίο του Γ. Γραμματικάκη, *Αυτοβιογραφία του φωτός*, Ηράκλειο, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2005, σελ. 447-8.

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (110-120 λέξεις).

Μονάδες 25

B1. Με βάση τις σχετικές αναφορές του κειμένου, να γράψετε στο τετράδιό σας δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε περίοδο λόγου τη λέξη **Σωστό**, αν το περιεχόμενό της είναι σωστό, ή τη λέξη **Λάθος**, αν είναι λανθασμένο:

- α. Η τάση του ανθρώπου να γνωρίσει τον κόσμο ήταν επίκτητη.
- β. Η βιολογική εξέλιξη του ανθρώπου υπήρξε ανάλογη με την πνευματική πρόοδό του.
- γ. Η επιστημονική σκέψη ξεκίνησε όταν τέθηκαν κοσμολογικά ερωτήματα.
- δ. Το «φως» ως αφηγητής επικροτεί τη συμπεριφορά του ανθρώπου προς το περιβάλλον.
- ε. Στο κείμενο η λέξη «φως» χρησιμοποιείται με πολλές σημασίες.

Μονάδες 10

B2. α) Να αναφέρετε δύο (2) χαρακτηριστικά του στοχαστικού δοκιμίου τα οποία συναντώνται στο κείμενο που σας δίνεται, με τις αντίστοιχες παραπομπές.

Μονάδες 2

β) Να καταγράψετε τα δομικά μέρη της πέμπτης παραγράφου του κειμένου («Σε αυτό βοήθησε [...] πλανήτες»).

Μονάδες 3

ΤΕΛΟΣ 2ΗΣ ΑΠΟ 4 ΣΕΛΙΔΕΣ

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ Δ΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

- B3.** Να αναλύσετε καθεμία από τις παρακάτω σύνθετες λέξεις του κειμένου στα συνθετικά της μέρη (μονάδες 5) και να γράψετε μία νέα σύνθετη ή απλή λέξη ομόρριζη με το τελευταίο συνθετικό της (μονάδες 5):

εποικήσει, ασυλλόγιστη, καθυπόταξε, ατέρμονες, περιπλανήσεις.

Μονάδες 10

- B4. α)** Το κείμενο κλείνει με ένα ρητορικό ερώτημα. Να σχολιάσετε τη λειτουργία του σε σχέση με το ύφος και το νόημα του κειμένου.

Μονάδες 4

- β)** Το κείμενο, σύμφωνα με τον τίτλο του, χαρακτηρίζεται ως αυτοβιογραφία. Να δώσετε δύο παραδείγματα μέσα από το κείμενο τα οποία να επιβεβαιώνουν αυτόν τον χαρακτηρισμό.

Μονάδες 2

- γ)** «Δεν είναι ίσως τυχαίο ότι η επιστήμη έχει τις ρίζες της σε μια αρχαία χώρα με θαυμαστή – όχι πάλι να το υπερηφανευθώ! – διαύγεια φωτός». Να εξηγήσετε τι προσφέρουν στο νόημα του συγκεκριμένου αποσπάσματος η διπλή παύλα και το θαυμαστικό.

Μονάδες 4

- Γ1.** Συμμετέχετε σε έναν διαγωνισμό μαθητικού δοκιμίου με θέμα: «Ο άνθρωπος κατά τη διάρκεια της παρουσίας του στη Γη έχει καταφέρει να αξιοποιήσει το φυσικό περιβάλλον προς όφελός του. Ωστόσο, σύμφωνα με ορισμένους έχει υπερβεί το μέτρο στη σχέση του με τη φύση». Στο δοκίμιό σας να παρουσιάσετε δύο σημαντικά επιτεύγματα του ανθρώπου στην προσπάθειά του να αξιοποιήσει το φυσικό περιβάλλον και δύο περιπτώσεις υπέρβασης του μέτρου στη σχέση του με τη φύση, αιτιολογώντας τις απόψεις σας.

Το κείμενό σας θα έχει έκταση 500-600 λέξεις.
Να δώσετε έναν τίτλο στο δοκίμιό σας.

Μονάδες 40

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο εξώφυλλο να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 17.00.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ
ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ